

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 stycznia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Świecki (przewodniczący)

SSN Andrzej Stępka (sprawozdawca)

SSN Małgorzata Wąsek-Wiaderek

po rozpoznaniu w dniu 18 stycznia 2024 r. na posiedzeniu bez udziału stron
w sprawie A. P. w przedmiocie wyroku łącznego
skargi na wyrok Sądu odwoławczego – Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 22
września 2023 r., sygn. akt II AKa 188/23, uchylający wyrok łączny Sądu
Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie z dnia 6 marca 2023 r., sygn. akt V K
256/22 - i przekazujący sprawę Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania,
na podstawie art. 539e § 2 *in principio* k.p.k.

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania w
postępowaniu odwoławczym.**

[PGW]

UZASADNIENIE

Wyrokiem łącznym z dnia 6 marca 2023 r., sygn. akt V K 256/22, Sąd
Okręgowy Warszawa- Praga w Warszawie po rozpoznaniu sprawy A. P., skazanej
prawomocnymi wyrokami:

1/ Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi-Północ w Warszawie z dnia 22
listopada 2017 r., sygn. akt IV K 559/16,

2/ Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi-Północ w Warszawie z dnia 10 marca 2020 r., sygn. akt VIII K 58/20,

3/ Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi-Północ w Warszawie z dnia 17 lutego 2020 r., sygn. akt IV K 36/20,

4/ Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi-Południe w Warszawie z dnia 9 czerwca 2020 r., sygn. akt IV K 23/20,

5/ Sądu Okręgowego Warszawa - Praga w Warszawie z 25 czerwca 2021 r., sygn. akt V K 296/20 – orzekł, co następuje:

I/ na podstawie art. 568a § 1 pkt 2 k.p.k., art. 569 § 1 i 2 k.p.k. oraz art. 85 § 1 i 2 k.k., art. 86 § 1 k.k. i art. 87 § 1 k.k. w brzmieniu wówczas obowiązującym, połączył kary: ograniczenia wolności wymierzone wyrokami: Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi-Północ w Warszawie z dnia 10 marca 2020 r., sygn. akt VIII K 58/20, Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi-Północ w Warszawie z dnia 17 lutego 2020 r., sygn. akt IV K 36/20, Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi-Południe w Warszawie z dnia 9 czerwca 2020 r., sygn. akt IV K 23/20; pozbawienia wolności orzeczoną wyrokiem Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie z dnia 25 czerwca 2021 r., sygn. akt V K 296/20 – i wymierzył skazanej A. P. karę łączną 10 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności;

II/ na podstawie art. 577 k.p.k. w zw. z art. 63 § 1 k.k. na poczet orzeczonej kary łącznej pozbawienia wolności zaliczył skazanej A. P. okres rzeczywistego pozbawienia wolności, tj. od dnia 17.10.2019 r. do dnia 18.10.2019 r., od dnia 3.01.2020 r. do dnia 4.01.2020 r., od dnia 28.02.2020 r. do dnia 5.08.2020 r. oraz od dnia 05.09.2020 r. do dnia 6.03.2023 r.;

III/ na podstawie art. 572 k.p.k. w pozostałym zakresie umorzył postępowanie w przedmiocie wydania wyroku łącznego;

IV/ pozostałe rozstrzygnięcia zawarte w połączonych wyrokach pozostawił do odrębnego wykonania.

Od powyższego wyroku łącznego apelację wniósł prokurator, który podniósł zarzut obrazy przepisów prawa materialnego, tj. art. 85 § 1 k.k. w brzmieniu obowiązującym od dnia 24 czerwca 2020 r., polegającej na połączeniu jednostkowych kar orzeczonych wyrokami w sprawach o sygn. akt: VIII K 58/20, IV K 36/20, IV K 23/20 i V K 296/20 podczas, gdy czyn objęty wyrokiem w sprawie V K

296/20 popełniono w okresie od sierpnia 2019 r. do dnia 27 lutego 2020 r., a więc po dniu wydania pierwszego wyroku stanowiącego podstawę węzła kary łącznej - wyroku Sądu Rejonowego dla Warszawy-Pragi w Warszawie, który zapadł w dniu 17 lutego 2020 r.

Po rozpoznaniu tej apelacji, wyrokiem dnia 22 września 2023 r., sygn. akt II AKa 188/23, Sąd Apelacyjny w Warszawie uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Skargę na podstawie art. 539a § 1 k.p.k. wniósł od wyroku Sądu odwoławczego prokurator Prokuratury Regionalnej w Warszawie, który na podstawie art. 539 § 3 k.p.k. zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie art. 437 § 2 k.p.k. poprzez wadliwe przyjęcie, iż w niniejszej sprawie brak jest podstaw do zmiany zaskarżonego orzeczenia i w konsekwencji uchylenie wyroku łącznego Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie z dnia 6 marca 2023 r., sygn. akt V K 256/22 - i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania, pomimo niezaisnienia wskazanych w przywołanym przepisie podstaw wydania orzeczenia kasatoryjnego, w szczególności konieczności przeprowadzenia na nowo przewodu w całości.

Podnosząc powyższy zarzut, na podstawie art. 539e § 2 k.p.k., skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga okazała się zasadna i należało ją uwzględnić.

Zgodnie z art. 539a § 1 i 3 k.p.k. skargę na wyrok sądu odwoławczego uchylający wyrok sądu I instancji i przekazujący sprawę do ponownego rozpoznania można wnieść, gdy wydanie na etapie postępowania apelacyjnego orzeczenia o charakterze kasatoryjnym naruszało art. 437 k.p.k. lub też, gdy przy wydaniu tego orzeczenia wystąpiła bezwzględna przyczyna odwoławcza z art. 439 § 1 k.p.k. Z treści powyższych przepisów wynika, że rozpoznanie skargi musi ograniczać się do zbadania, czy zachodzi tzw. bezwzględna przyczyna odwoławcza z art. 439 § 1 k.p.k. albo czy sąd odwoławczy uchylił wyrok, mimo braku formalnych przeszkód określonych w art. 454 k.p.k. do wydania wyroku zmieniającego oraz czy jest

konieczne przeprowadzenie w całości przewodu sądowego (art. 437 § 2 *in fine* k.p.k.). Przedmiotem kontroli w tym postępowaniu jest więc jedynie stwierdzenie, czy uchylając wyrok sądu pierwszej instancji z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania, sąd odwoławczy kierował się podstawami wydania wyroku kasatoryjnego wskazanymi w art. 539a § 3 k.p.k. oraz czy takie rozstrzygnięcie było w konkretnej sprawie konieczne. Natomiast niedopuszczalne jest, aby Sąd Najwyższy w trybie art. 539a k.p.k. samodzielnie oceniał, czy prawidłowo zostały zastosowane reguły łączenia kar i środków karnych, czy też doszedł do odmiennych wniosków niż Sąd odwoławczy i z tego powodu uchylił zaskarżony wyrok (*por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2017 r., IV KS 6/16, LEX nr 2204960*).

Prokurator Regionalny w Warszawie wywodzi, że Sąd odwoławczy podejmując decyzję o konieczności uchylenia wyroku Sądu I instancji, nie oparł się na żadnej okoliczności, która mogłaby stanowić powód rozstrzygnięcia kasatoryjnego. Podstawą tego orzeczenia było bowiem jedynie stwierdzenie, poza granicami zaskarżenia i podniesionych w apelacji zarzutów, argumentacyjnych braków stanowiska Sądu I instancji w zakresie wyboru podstawy prawnej orzekania, powodujących niekorzystne, rażąco niesprawiedliwe dla skazanej skutki. Prokurator zauważył, przy uwzględnieniu specyfiki procedowania w przedmiocie wyroku łącznego, że ewentualne mankamenty pierwszoinstancyjnego przewodu sądowego są z natury rzeczy ograniczone. Nie można jednak wykluczyć takich uchybień, które sprowadzają się do całkiem wadliwie przeprowadzonego postępowania dowodowego, czy też do niedochowania gwarancji procesowych odnoszących się do udziału stron i ich przedstawicieli procesowych w rozprawie głównej, powodujących niezbędność ponowienia przewodu w całości. Jednak w niniejszej sprawie Sąd Apelacyjny powodów takich nie wskazał.

Należy zgodzić się z argumentami skarżącego. Przedstawiając powody uchylenia wyroku Sąd odwoławczy wskazał, że przyczyną uchylenia wyroku Sądu I instancji był fakt, że wydanie wyroku łącznego wobec A. P. w oparciu o stan prawny obowiązujący od 24 czerwca 2020 r., w oczywisty sposób nie było dla niej najbardziej korzystne. W ocenie Sądu Apelacyjnego, zaskarżony wyrok w swojej obecnej postaci, wobec oczywistego naruszenia art. 4 § 1 k.k., skutkującego pogorszeniem

sytuacji skazanej, przy pozostawieniu wybranego przez Sąd I instancji stanu prawnego, uznać należało za rażąco niesprawiedliwy.

Pozostawienie ukształtowanej na jego podstawach sytuacji prawnej A. P., w ocenie Sądu odwoławczego, naruszałoby poczucie sprawiedliwości. Sąd stwierdził wystąpienie okoliczności o jakich mowa w art. 440 k.p.k., wskazujących na konieczność podjęcia działań z urzędu i w sytuacji konieczności przeprowadzenia na nowo przewodu w całości, rozstrzygnięcia w oparciu o przepisy obowiązujące od 1 lipca 2015 r. do 23 czerwca 2020 r. Jasno więc wynika z tej argumentacji, że celem uchylenia wyroku Sądu I instancji było nie tyle przeprowadzenie przewodu sądowego ponownie w całości, ale konieczność ponownego wyliczenia wysokości kary łącznej w oparciu o stosowne wyroki skazujące. Jednocześnie Sąd dał wyraz przekonaniu, że możliwe jest jedynie wydanie orzeczenia korzystniejszego wobec skazanej.

Po zapoznaniu się z motywami uzasadniającymi uchylenie wyroku Sądu I instancji należało stwierdzić, że rozstrzygnięcie Sądu Apelacyjnego nie wskazało w istocie na konieczność przeprowadzenia na nowo przewodu sądowego w całości, o której mowa w art. 437 § 2 k.p.k. W obowiązującym obecnie modelu postępowania odwoławczego, zasadą jest merytoryczne orzekanie w postępowaniu apelacyjnym, które doznaje ograniczenia w ściśle określonych wypadkach wskazanych w art. 437 § 2 k.p.k. Sąd Apelacyjny uzasadnił konieczność przeprowadzenia przewodu na nowo w całości jedynie potrzebą nowego ukształtowania kary łącznej w wyroku łącznym, przy uwzględnieniu odmiennych kryteriów materialnoprawnych i przy zastosowaniu odmiennego stanu prawnego, niż zastosowany przez Sąd pierwszej instancji. Zatem uchylenie zaskarżonego wyroku miało służyć jedynie korekcie zaskarżonego rozstrzygnięcia Sądu I instancji, poprzez odmienne zastosowanie prawa materialnego, co nie mogło jednak stanowić podstawy do wydania wyroku kasatoryjnego.

Tymczasem Sąd II instancji nie może cedować ciężących na nim obowiązków kontrolnych na sąd, któremu przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania. Oznaczałoby to w istocie rzeczy, że badanie podstaw do uchylenia wyroku następowałoby dopiero po wydaniu orzeczenia kasatoryjnego (*zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2019 r., V KS 10/19, LEX nr 2642115*). Równocześnie, w sprawie o wydanie wyroku łącznego sąd odwoławczy może orzec po raz pierwszy

karę łączną, gdy w pierwszej instancji został wydany zaskarżony apelacją wyrok łączny, orzekający karę na bazie określonych skazań oraz umarzający postępowanie na podstawie art. 572 k.p.k. w pozostałym zakresie. Nie jest także wykluczone orzeczenie przez sąd odwoławczy kary łącznej w oparciu o skazania, które nie były podstawą orzeczenia kary łącznej przez sąd pierwszej instancji (*zob. uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 28 czerwca 2018 r., I KZP 3/18, OSNKW 2018, z. 8, poz. 55*). Z orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika, że ograniczenia wynikające z treści art. 437 § 2 zd. 2 k.p.k., nie stoją na przeszkodzie wydaniu przez sąd odwoławczy orzeczenia reformatoryjnego co do kary łącznej. Jak to wskazał Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku wydanego w sprawie z dnia 15 listopada 2017 r., IV KS 5/17 (LEX nr 2410631), w postępowaniu o wydanie wyroku łącznego przewód sądowy „przedstawia się specyficznie”, skoro, nie pozbawiając skazanego możliwości złożenia wyjaśnień, polega głównie na ujawnieniu dokumentów (*zob. także D. Kala, M. Klubińska, Kara łączna i wyrok łączny, Kraków 2017, s. 92-94*). Dlatego też, uchylenie wyroku przez sąd odwoławczy i przekazanie sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania nie jest uzasadnione, jeśli dla korekty zaskarżonego orzeczenia niezbędne jest jedynie odmienne zastosowanie prawa materialnego, z wyjątkiem sytuacji objętej regułą *ne peius* określoną w art. 454 § 1 k.p.k., co w rozpoznawanej sprawie nie występuje.

Powyższe uwagi prowadzą do wniosku, że w sprawie brak było konieczności przeprowadzenia na nowo przewodu sądowego w całości, jak również innych wymienionych w art. 437 § 2 k.p.k. okoliczności uzasadniających uchylenie w postępowaniu odwoławczym wyroku Sądu Okręgowego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Wobec naruszenia przez Sąd Apelacyjny przepisu art. 437 § 2 k.p.k., Sąd Najwyższy uchylił w całości zaskarżony wyrok i przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym. W postępowaniu ponownym Sąd Apelacyjny winien wziąć pod uwagę szczególny charakter przepisu art. 437 § 2 k.p.k., traktującego orzeczenie kasatoryjne jako rozstrzygnięcie wyjątkowe, dopuszczalne tylko w wypadkach tam przewidzianych i nie podlegających wykładni rozszerzającej.

W tym stanie rzeczy orzeczono jak w sentencji.

[PGW]

[a]